UTANMAK İMANDANDIR

[Türkçe – Turkish – تركي]

DERLEME

HAZIRLAYAN: Özgür El Erdişi

Kaynak : İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları

2013 - 1434

MUKADDİME

Hamd, ancak Allah (c.c.) içindir. O'na hamdeder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (c.c.) kimi hidayete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur.

Allah'tan (c.c.) başka ibadete layık ilah olmadığına şehadet ederim. O, tektir ve ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed (s.a.v.) O'nun kulu ve Rasulü'dür.

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Allah'tan sakınılması gerektiği şekilde sakının ve ancak müslümanlar olarak ölün." (Al-i İmran: 3/102)

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir." (Nisa: 4/1)

"Ey İman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki Allah işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşa ermiş olur." (Ahzab: 33/70-71)

Muhakkak ki, sözlerin en doğrusu Allah'ın Kelamı, yolların en hayırlısı Muhammed (s.a.v.) yoludur. İşlerin en kötüsü ise sonradan uydurulanlardır. Sonradan uydurulup dine sokulan her amel bidat, her bidat sapıklık ve her sapıklık da ateştedir."[1]

"De ki: Rabbim ancak hayasızlıkları, onların açığını, gizlisini, günahı, haksız yere tecavüzü, hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı, Allah'a karşı bilmediginiz şeyleri söylemenizi haram kılmıstır." (Araf,33)

Çirkin ve ahlaksız bir manzara ile karşılaştığında utanan, başını öne eğen ve yüzü kızaran bir insan utanma duygusu taşıyan (haya sahibi) kimsedir. Çünkü insanlık şerefiyle bağdaşmayan bu manzaradan kalbi sıkıntı duymuş, duyguları incinmiş, vicdanı rahatsız olmuştur.

Haya sahibi bir insanı, kötü bir işten caydırmak için, ona "Utanmıyor musun?" demek yeterlidir.

Büyüklerimiz "insandan utanmayan Allah'tan da utanmaz."demişlerdir.

---

[1] Müslim, Cuma: 13; Nesai, Cuma: 24.Not: Rasulullah (s.a.v.) "Hutbetü'l-Hace" ismiyle meşhur olan bu duayı, Cuma hutbelerinde ve diğer konuşmalarında okumuş, sahabelerine de öğretmiştir.

Utanma duygusu taşıyan bir kimse, sadece insanların gördügü yerde degil, insanların görmedigi yerde de kötülükten kaçınan kimsedir. Böyle kimselerin ruh sağlıkları yerinde, vicdanları rahattır. Onları daima güleryüzlü. mütevazi ve güvenilir insanlar olarak görürsünüz.

Haya sahibi bir insanda hile, yalan, sahtekarlık, hırsızlık, kovuculuk, rüşvet, kin, iftira gibi kötülükler olmaz, insan haya perdesini yitirince de yaptığının hesabından korkmaz, fakir-fukaranın malını talan eder, ve mustazafların göz yaşlarından yüreği sızlanmaz.

Haya, kalbi bozan günahlara karşı bir engeldir. Haya, insanın iman kuvvetini ve edep miktarını belirler. Haya, hayrın direği, karıstığı her iyiligin temel unsurudur.

Batıla göz yuman haya sahibi olamaz. Haya sahibi, hakk'a cephe açmış olanlarla düşüp kalkmaz. Müslüman dilini, batıla dalmaktan ve konuşmaktan; gözünü avret yerlerine şehvetle bakmaktan; kulağını başkasının sırlarını dinlemekten ve insanların ayıp yerlerini ortaya çıkarmaktan korumalıdır.

Haya ve faziletsiz bir insan, kendi şahsiyetini silmiş, şerefini yıkmış ve kötü arzularının esiri olmustur.

Rabbim bizleri haya ve faziletten mahrum etmesin.

HAYA / UTANMAK

Umumî Açıklama:

Hayâ, lügat olarak, ayıplanan bir şeyin korkusuyla insanda hâsıl olan değişme ve inkisâr mânasına gelir. Mamafih, herhangi bir sebeple bir şeyin mücerred terkine de hayâ dendiği olmuştur.

Aslında terk, hayâ değil, hayânın gerektirdiği şeylerden biridir.

Râğıb: "*Nefsin kendini kabih şeyi yapmaktan tutmasıdır*" diye tarif edip açıklar:

"Hayâ insana has bir duygudur. Bununla her istediğini yapmaktan kendini alıkoyarak hayvandan ayrılır. İffet ve hayırdan mürekkeptir. Bu sebeple hayâ sahibi çok şecaatli olamaz. Nadir şecaat sahipleri utangaçtır."

Hayâyı, "nefsin, mekruh addedilen şeyi işlemek korkusuyla kendisini tutmasıdır" diye tarif edenler de olmuştur.

Burada işlenmesinden korkulan mekruh dinî bir mekruh olabilir, aklî bir mekruh olabilir, örfî bir mekruh olabilir. Dinî

mekruhu işleyene fâsık, aklî mekruhu işleyene mecnun, örfî mekruhu işleyene ebleh denir.

Bazı âlimler hayâ, haram kılınan şeylerde ise vâcib, mekruh şeylerde ise mendub, mübah şeylerde ise örfîdir demiştir.

Şeriatte, kötü ve çirkin olandan içtinab etmeye, hak sahibinin hakkına riayetsizlikten men etmeye sevkeden ahlâka denir.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm);

"Hayânın tamamı hayırdır" demekle, her çeşit çirkinlik, haksızlık ve kötülüklerden içtinâb ve kaçınmanın hayır olduğunu belirtmiştir. **Resûlullah** (aleyhissalâtu vesselâm), hayânın İslâm dininde tuttuğu ehemmiyeti belirtmek için, onun "imandan bir şube" olduğunu belirtmiştir. İnsanlık tarihindeki yerini de şöyle belirtmiştir:

إِنَّ مِمَّا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ اُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

"İnsanlığın ilk nübüvvetten aldığı öğüt şudur: "Eğer hayân yoksa git dilediğini yap."

Hayâ duygusu fıtrî mi mukteseb mi?

Bu hususu açıklama sadedinde **İbnu Hacer**, "Hayâ imandan bir şubedir" hadisine atıf yaparak bir sual sorar ve sonra cevabını verir:

"- Eğer: "Hayâ fıtrattan gelen (garîzî) bir huydur, nasıl olur da imanın bir şubesi olur?" **dersen, cevaben deriz ki:**

"- Hayâ bazan garîzî yani fıtrî ve yaratılıştan, bazan da tahallukîdir, yani irade ile kazanılır. Ancak şeriatın isteğine uygun olarak kullanılması iktisâba, bilgiye ve niyete muhtaçtır. Böylece hayânın niyet ve gayretle kullanılması, taate sevkedici, masiyet işlemekten menedici olması, onu imandan bir parça kılar.

Hiçbir zaman: "Hayâ vardır, hak söylemekten veya hayır işlemekten mani olur" denemez. Zîra böylesi bir hayâ anlayışı şer'î değildir."

Ebu'l-Abbâs Kurtubî de şöyle der:

"Mükteseb (yani irade ile kazanılan) hayâ, Şâri'in imandan bir şube kıldığı hayâdır. İşte kişinin mükellef olduğu hayâ da bu hayâdır, garîzî olanı değil. Ancak kimde garîzî hayâ mevcut ise bu, mükteseb olan hayâya yardımcı olur. Şu da var ki, mükteseb olan da insan tabiatına işleyerek garîzî hayâ hükmüne de geçebilir. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) her iki çeşidi de nefsinde cemetmişti: Garîzî hayâda bâkire kızdan daha ziyade *ilerde, mükteseb hayâda da zirvede idi."*

Örfen hayâ edip utanılacak bir kısım meselelerin sorulması veya açıklanması hususunda dinimiz hayâ aramaz.

Bir başka ifadeyle hayâ gerekçesiyle o çeşit meselelere temas edilmemesini, ihmâl edilmesini hoş karşılamaz ve buna hayâ demez. Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm), yeri geldiği zaman, o çeşit mevzulara şu âyeti okuyarak çekinmeden girmiştir:

وَاللَّهُ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ "Allah gerçeği söylemekten çekinmez" (Ahzâb 53).

Ashâb da, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'tan öğrendikleri bu metoda uyarak, gerek Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'e ve gerekse birbirlerine, hacâletâver meseleleri sormaktan çekinmemişler, aynı âyeti okuyarak söze başlayıp meselelerini sormuşlardır. Bu davranış dolayısıyla kimse kimseyi ayıplamamış, o çeşit meseleler, tedkik, tahlil, ta'lim ve taallüm dışı bırakılmamıştır.

Nevevî der ki:

"(Hakkı öğrenme meselesinde hayâ etmek, dinin taleb ettiği) hakikî hayâ değildir. Zîra hayânın tamamı hayırdır, hayâ hayırdan başka bir şey getirmez. Dini ilgilendiren ve fakat utandırıcı meselelerde sualden vazgeçmek hayır değil, şerdir. Öyle ise şer getiren şey nasıl hayâ olur?"

HAYA HADİSLERİ VE AÇIKLAMALARI

1. **Salim b. Abdullah**'ın babasından rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm): ensardan bir kişinin yanından geçiyordu. O sırada bu kişi kardeşine utangaçlığı (hayası) sebebiyle öğüt veriyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona şöyle buyurdu:

"Onu bırak! **Çünkü** haya (utanmak) imandandır"[2]

AÇIKLAMA

Bu hadiste sözü edilen kişi çok utangaçtı. Bu İse haklarını almasına engel oluyordu. Kardeşi bu yüzden onu kınıyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona "onu bırak" yani onu bu yüce huyu üzerine terk et buyurdu. Sonra da hükme rağbet ettirmek için hayanın imandan olduğunu söyledi.

Haya İnsanın kendi hakkını almasını bile engellediğine göre bu, söz konusu hakkın ecrini elde etmesine sebep olur. Özellikle de hakkın tahsil edilmediği kişi bu mala muhtaçsa, bu hakkı istememe İmandan gelen bir hayadan kaynaklanmaktadır.

Ibn Kuteybe şöyle demiştir:

Hadisin anlamı şudur: Haya, tıpkı İman gibi kişinin

[2] Fethul Bari,Ibn-ı Hacer El-Askalani.

günah işlemesini engeller. Bir şeye yerini alan şeyin adının verilmesi gibi, hayaya da iman denmiştir. Özetle söylemek gerekirse hayanın imandan olması sözü mecazdır. Hadisten anlaşıldığına göre kardeşini haya etmekten sakındıran kişi, hayanın imanın tamamlayıcı unsurlarından olduğunu bilmiyordu. Hadisteki pekiştirme de bu sebeple söz konusu olmuştur."

Râğıb (el-İsfahanî) şöyle demiştir:

"Haya, nefsin çirkin olan şeyden çekilmesidir. Bu, insanın arzu ettiği her şeye saldırmaktan uzak durarak hayvanlar gibi olmamasını sağlayan özelliklerinden biridir. Bu sebeple haya eden kişi fâsık olmaz."

Rağıb dışındaki âlimlerden biri de şöyle demiştir:

"Haya, haram kılınmış bir fiil hakkında olursa farzdır. Mekruh bir şey hakkında olursa menduptur. Mubah bir şey hakkında olursa örfe bağlıdır. "Haya ancak hayır getirir" sözünden kasdedilen de budur.

Selef âlimlerinden birinin de şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Günahların zillet sebebi olduğunu gördüm. Bu sebeple mürüvvet gereği bunları terk ettim, böylece bu terk dinî bir amel oldu."

Haya Allah'ın nimetleri tarafından kuşatılmış olan akıl sahibi kişinin, bu nimetleri O'na isyan yolunda kullanmamasıdtr. Seleften biri de şöyle demiştir:

"Senin üzerindeki kudretinin miktarınca Allah'tan kork, sana olan yakınlığı miktarınca O'ndan haya et."

2. **İbnu Mes'ud** (radıyallâhu anh) anlatıyor:

"Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm):

"Allah'tan hakkıyla hayâ edin!" buyurdular.

Biz: "Ey Allah'ın Resûlü, elhamdülillah, biz Allah'tan hayâ ediyoruz" dedik.

Ancak O, şu açıklamayı yaptı:

"Söylemek istediğim bu (sizin anladığınız hayâ) değil. Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve onun taşıdıklarını, batnı ve onun ihtivâ ettiklerini muhâfaza etmen, ölümü ve toprakta çürümeyi hatırlamandır. Kim âhireti dilerse dünya hayatının zinetini terketmeli, âhireti bu hayata tercih etmelidir. Kim bu söylenenleri yerine getirirse, Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur." *[Tirmizî, Kıyâmet 25, (2460).]*[3[2]]

[3[2]] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/336.

AÇIKLAMA:

Bu hadiste, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm): "Allah'tan hakkıyla hayâ etmek" diye farklı bir mefhumdan söz etmektedir. Farklı diyoruz. Çünkü, halkın mutad hayâ anlayışını kabul etmeyerek, hakkıyla hayâyı yeni baştan târif ediyor. Buna göre, kişi dinleyip, görüp öğrendiğinden, yiyip içtiğine kadar her şeyin Allah'ın rızasına uygun olmasına dikkat etmelidir, gerçek hayâ budur.

Zîra başın taşıdıklarından göz, kulak, lisan gibi maddî ve zâhirî; hâfıza, hayâl, tefekkür gibi ruhî ve görünmez duygu ve hasseler kastedilmektedir. Keza batnın ihtiva ettiklerinden murad da mide, ferc, kalb, el ve ayaklar gibi batın ve batna bağlı her şeydir. Bu uzuvların ilgili olduğu bütün fiiller buraya dahildir. Şu halde insan bütün organlarını helâlde kullanmadıkça hakikî hayâya eremez.

Beyzâvî der ki:

"Allah'tan hakkıyla hayâ, sizin zannettiğiniz şey değildir. Bilakis o, kişinin nefsini bütün organlarıyla Allah'ın razı olmayacağı fiil ve sözlerden korumasıdır."

Süfyan İbnu Uyeyne de şöyle demiştir:

Haya takvanın en hafif mertebesidir. Kul hayâ etmedikçe Allah'tan korkmaz. Ehl-i takvânın takvâya, hayâdan başka girdiği bir kapı var mıdır?"

Hadîsle ilgili olarak **Tîbî** de şunu söylemiştir:

"Burada baş, her çeşit kötü ahlâkın kab ve zarfı kılınmış; ağız, göz, kulak ve bunlara bağlı olan diğer manevî duyguların hepsi kastedilmiş ve bunların kötülüklerden korunması emredilmiştir.

Münâvî, hadiste geçen *"ölümü ve toprakta çürümeyi hatırla"* ibaresiyle ilgili olarak şu açıklamayı kaydeder:

"Kim kemiklerinin çürüyeceğini, azalarının dağılacağını derhatır eder, aklına getirirse; dünyevî, fani lezzetler nazarında kıymetini kaybeder ve âhireti kazanmada gerekli olan şeyler ehemmiyet kazanır, Allah'a saygı ve sevgi ile ibadet eder."

Tîbî hadisin sonunda geçen: "Kim bu söylenenleri yerine getirirse, Allah'tan hakkıyla hayâ etmiş olur" cümlesiyle ilgili olarak der ki:

"Bu sözle, bütün geçmiş kaydedilenlere işaret edilmektedir. Kim bunlardan birini ihmâl ederse hayâ duyma sorumluluğundan kurtulamaz. Bundan şu husus ortaya çıkmıştır: İnsanın cibilleti ve baştan ayağa dahili ve hâricî uzuvlarıyla hilkati, kusur madeni ve rüsvaylık mahallidir, bunu yegâne bilen de Allah Teâlâ'dır. Öyle ise, hakikî hayâ, O'ndan utanmak ve yapıldığı takdirde ayıplanılacak şeylerden kaçınmakla hâsıl olur. Bunun da aslı, esâsı, İslâm'a göre değeri olmayan şeyleri yani mâlayâniyâtı terketmek, mânası, değeri, sevabı olan şeylerle meşgul olmaktır. Kim bu söyleneni yerine getirirse Allah ona gerçek hayâyı müyesser kılar.

Hayânın pekçok mertebesi vardır. En üst mertebesi: Zâhiren ve bâtınen, içiyle dışıyla kişinin Allah'tan hayâ etmesidir. İşte bu, kişiye müşâhede makamı kazandıracak olan murâkabe makamıdır.

el-Mecmû'da **Şeyh Ebu Hâmid**'den şu kaydedilmiştir: "Hasta veya sağlam herkes bu hadisi, dilinde pelesenk

olacak şekilde çokca zikretmesi lazımdır ve bilhassa hastalar!"4[3]

3. **Ebû Saîdi'l-Hudrî** (radıyallâhu anh) anlatıyor:

"Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) çadırdaki bâkire kızdan daha çok hayâ sahibi idi. Hoşlanmadığı bir şey görmüşse biz bunu yüzünden hemen anlardık."

[Buhârî, Edeb 77, Menâkıb 23; Müslim, Fedâilu'n-Nebi 67, (2320).]5[4]

AÇIKLAMA:

Bu rivayet, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın fevkalâde bir hayâya sahip olduğunu anlatmaktadır. Bekâr kızın hayâsı ile yapılan mukayese, onun şiddetini ifade içindir.

4[3] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/336-337.
5[4] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/337.

Çünkü, normal olarak en ziyade utanan kimseler bekâr kızlardır ve bunların da hususî örtünmelerinin gerisinde veya çadırlarında içerisinde yalnız oldukları zamanda, yanlarına bir yabancının girmesi durumunda duyacakları hayâ hâlidir. İşte Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın hayâsı bu haldeki bâkire kızın hayâsı ile mukayese edilerek ondan daha şiddetli bir hayâya sahip olduğu belirtilmiştir.

Şârihler, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'dan bu hayânın sudur mahallini "Hududullah'a girmeyen meselelerde" diye belirtmeyi ihmâl etmezler. Hududun sübutunda kinâye tarzı yetmediği, açıklık gerektiği için, hududla ilgili meselelerde açık konuşmaya hayâ mâni olmamıştır. Nitekim Buhârî'de geçen zinâ itirafıyla ilgili bir vak'ada Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) mü'terife: أَنِكْتَهَا؟ َ تَكْنِي"Sen kadına temas mı ettin? Kinâyesiz söyle!" demiştir.6[5]

6[5] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/337-338.

4. **Zeyd İbnu Talha İbnu Rükâne** (radıyallâhu anh) anlatıyor:

"Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Her bir dinin kendine has bir ahlâkı vardır. İslâm'ın ahlâkı hayadır."

[Muvatta, Hüsnü'l-Hulk 9, (2, 905); İbnu Mâce, Zühd 17, (4181, 4182).][7[6]]

AÇIKLAMA:

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) burada her dinin ehemmiyetiyle üzerinde durup mensuplarında öncelikle aradığı bir seciyye olduğunu belirtmekte, İslâm'ın ısrarla üzerinde durduğu seciyyenin hayâ olduğunu haber vermektedir. Yani İslâm'a kıvam veren seciyyesi, güzellik katan mürüvveti hayâ olmaktadır.

Hayânın lügat olarak hayat kelimesinden geldiğini belirten **Zürkânî**:

"Kalb, Allah'a imanla hayat bulup canlanırsa, onda hayâ da artar" der ve ilâve eder:

"Görmez misin, utangaç kimse, utandığı vakit terler. Onun teri, ruhta coşan hayânın hararetinden ileri

---

7[6] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/338.

gelir. Hayânın coşmasından ruh feveran ederek cesedin ve bilhassa alnın terlemesine sebep olur. Zîra hayânın hakimiyeti, yüz ve göğüsle tezâhür eder. Bu da kişideki İslâm'ın kuvvetli olmasından ileri gelir. Zîra İslâm nefsin teslimiyetidir. Din zaten nefsin boyun eğmesi ve inkiyâdıdır. İşte bu sebeple hayâ İslâm'ın ahlâkı olmuştur. Müslüman âdeta, fıtrî bir şekilde mütevazi ve hayâ sahibidir.

Bu açıklamayı, **Hakim Muhammed İbnu Ali et-Tirmizî** yapmıştır. Diğer bazı âlimler de şöyle demişlerdir:

"Öteki din mensuplarında hayâ dışında muayyen bir seciyyenin galebesi vardır. Müslümanlar üzerinde ise galib olan hayâdır. Çünkü o, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın, tamamlamak üzere gönderildiği mekârimu'l-ahlâk'ın mütemmimidir. İslâm dini, bütün dinlerin en şereflisi olması haysiyetiyle, Cenab-ı Hakk, ahlâkın en yüce ve en eşrefini ona vermiştir..."8[7]

8[7] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/338-339.

5. **Hz. Enes** (radıyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "**Edebsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise girdiği şeyi güzelleştirir.**"

[Tirmizî, Birr 47, (1975); İbnu Mâce, Zühd 17, (4185).][9[8]]

AÇIKLAMA:

Edebsizlik diye tercüme ettiğimiz kelime **fuhş**'dur. Fuhş, günah ve meâsiden çirkinliği fazla olanlara denmiştir. Söz ve fiilden açık şekilde çirkin olanlar hep fuhş kelimesiyle ifade edilmiştir. Zinâ da günahların en çirkini olması sebebiyle fuhş kelimesiyle ifade edilmiştir.

Sadedinde olduğumuz hadisteki fuhştan çirkin ve kaba sözlerin kastedildiği umumiyetle benimsenmiştir. Ancak, kaba ve sert davranışın kastedildiği de söylenmiştir. Çünkü bu mânayı te'yiden bir başka hadiste şöyle buyurulmuştur:

مَا كَانَ الرِّفْقُ فِى شَىْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا نُزِعَ مِنْ شَىْءٍ إِلَّا شَانَهُ

"Bir şeye rıfk girdi mi onu güzelleştirir, bir şeyden de çıkarıldı mı onu çirkinleştirir."

9[8] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/339.

Tîbî, hadisteki: "Hayâ bir şeye girerse onu güzelleştirir" ifadesindeki "şey'e" kelimesinde mübâlağa kastı olduğunu söyler ve der ki:

"Hayâ veya fuhş cansızı güzelleştirir veya çirkinleştirebilirse, insanı nasıl güzelleştirip çirkinleştirdiği anlaşılmalıdır! denmek istenmiştir." 10[9]

10[9] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları:6/339.